



TJÄNSTESKRIVELSE

2017-01-05

Social- och omsorgskontoret

Kommunstyrelsen

Gratis broddar för äldre

Dnr: KS 16/397, ÄON 16/089

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 25 november 2016 § 221 att ge stadsdirektören i uppdrag att utreda för- och nackdelar med att Södertälje kommun inför gratis utdelning av broddar till personer över 70 år som är skrivna i kommunen.

Av bilagda PM framgår att kostnaden för verksamhet med erbjudande om gratis broddar beräknas uppgå till 2,3 Mkr, beroende av hur många som tar ut broddar och på upphandling kan kostnaden bli lägre. I de kommuner som erbjudit gratis broddar har verksamheten uppskattats av målgruppen men effekten har inte kunnat mätas. I andra kommuner har förslag om gratis broddar prövats men avslagits på grund av att det inte finns evidens för effekterna och att det inte är i överensstämmelse med likabehandlingsprincipen enligt kommunallagen.

Av kunskapsammanställning från Sveriges kommuner och landsting framgår att det sällan är en enskild orsak till att personer faller utan flera faktorer som exempelvis läkemedel, balans, dålig syn eller dåligt underlag.

Kommunförvaltningen föreslår att medel till erbjudande om gratis broddar till personer över 70 år inte anslås på grund av för hög kostnad, brist på evidens och att det kan strida mot likabehandlingsprincipen i kommunallagen.

Beslutsunderlag

Social- och omsorgskontorets tjänsteskrivelse daterad den 5 januari 2017

Bilagda PM daterad den 5 januari 2017

Skrivelse från Kommunalrådskansliet, S, MP och V daterad 25 november 2016

Skrivelse från Kommunala pensionärsrådet daterad den 10 oktober 2016

Fallskador bland äldre

<http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/fallskador-bland-aldre-en-sammanfattning-av-en-kunskapsoversikt-om-fallskador.html>

Samhället kostnader för fallolyckor

<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/25878.pdf>

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Kommunförvaltningens förslag har inga ekonomiska effekter

Kommunförvaltningens förslag till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen beslutar att medel till utdelning av gratis broddar till pensionärer inte anslås.



Rickard Sundbom

Stadsdirektör



Lenita Granlund

Socialdirektör

Handläggare: Inga-Lena Palmgren

utredare

stab

Telefon (direkt): 08- 523 038 60

E-post: inga-lena.palmgren@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Äldreomsorgsnämnden

Kommunala pensionärsrådet

Akten



Rapport | 2017-01-05

Gratis broddar till äldre

Inga-Lena Palmgren

utredare

stab

Telefon (direkt): 08-523 038 60

E-post: inga-lena.palmgren@sodertalje.se

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Bakgrund.....	3
3. Fallskador.....	3
3.1 Orsaker	3
3.2 Kostnadsfördelning	5
3.3 Effekter.....	5
4. Andra kommuner, exempel.....	6
5. Ekonomiska konsekvenser.....	7

1. Sammanfattning

Förvaltningens uppdrag är utreda för- och nackdelar med att Södertälje kommun inför gratis utdelning av broddar till personer över 70 år, kostnad för Södertälje kommun, erfarenheter och effekter från andra kommuner och förutsättningar att genomföra detta tillsammans med andra samarbetspartners.

Av denna PM framgår att kostnaden för verksamhet med erbjudande av gratis broddar beräknas uppgå till 2,3 Mkr, men beroende på hur många som tar ut broddar och upphandling kan kostnaden bli lägre. Erfarenheter från andra kommuner, som beslutat om utdelning av gratis broddar, är att uttaget av broddar varierar från ca 25 % till drygt 70 % av målgruppen. Verksamheten har i andra kommuner uppskattats av målgruppen men effekterna har inte gått att mäta.

Kommuner som beslutat att avslå framställan om att införa utdelning av gratis broddar har bland annat framfört att det saknas evidens för att det har positiva effekter men också att det kan strida mot kommunallagen och att det inte ingår i det kommunala uppdraget.

Förutsättningarna för att tillsammans med andra samarbetspartners genomföra verksamheten har inte utretts eftersom utredningstiden varit för kort. Om medel anslås till gratis broddar måste en upphandling genomföras som tar cirka tre månader.

Av kunskapsutvärdering från Sveriges kommuner och landsting framgår att det sällan är en enskild orsak till att personer faller utan flera faktorer som exempelvis läkemedel, balans, dålig syn eller dåligt underlag.

2. Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade den 25 november 2016 § 221 att ge stadsdirektören i uppdrag att utreda för- och nackdelar med att Södertälje kommun delar ut gratis broddar till personer över 70 år som är skrivna i kommunen. Utredningen ska presenteras för kommunstyrelsen senast januari 2017 och särskilt beskriva beräknade kostnad för Södertälje kommun, erfarenheter och effekter från andra kommuner och förutsättningar att genomföra detta tillsammans med andra samarbetspartners.

3. Fallskador

3.1 Orsaker

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har publicerat rapporten Fallskador bland äldre som är en sammanfattning av en kunskapsöversikt om fallskador

<http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/fallskador-bland-aldre-en-sammanfattning-av-en-kunskapsoversikt-om-fallskador.html>

I rapporten framgår bland annat om var fallskador sker:

”Inomhus och på plant golv

Man kan lätt tro att de flesta fallen sker från hög höjd, som från en stol. En vanlig föreställning är också att de flesta fallen sker när man ska resa sig upp eller när man ska gå på toaletten på natten. Så är det dock inte. Kunskapssammanställningen visar att de allra flesta fallskador sker inomhus på ett plant golv, när man redan är uppe och rör sig. Ofta säger man att den utlösande faktorn är möbler, mattor, golv eller alkoholkonsumtion. Det kan vara *en* bidragande orsak, men det kan också finnas andra förklaringar som felaktig läkemedelskonsumtion, dålig balans eller felaktiga glasögon

Utomhus och på vintern

De som skadas utomhus är ofta under 80 år och vistas ofta ute. Ungefär en tredjedel av de fallolyckor som drabbar äldre och som kommer i kontakt med akutvården, sker utomhus. Många av dessa olyckor inträffar på snö och is. Eller också är något föremål som steg, trappa eller hjälpmedel inblandat. Därför tror man att många fall utomhus borde kunna förebyggas. Närmare 75 procent av fallolyckorna utomhus relaterar till olika former av markunderlag. Samtidigt är den fysiska miljön *en* orsak, fallet beror också på den enskilda personens förmåga och beteende. Vintermånaderna december till mars är helt dominerande när det gäller skador utomhus och betydligt fler kvinnor än män drabbas.”

I SKL:s rapport finns också sammanställning av de viktigaste förebyggande insatserna från kommunen/landstinget som är:

- ”• Kommunal plan i nära samarbete med landstinget
- Utbildning/information till både äldre och personal
- Individuell riskbedömning för personer med ökad fallrisk
- Förebyggande insatser på särskilda boenden/sjukhus
- Läkemedelsgenomgångar
- Sekundärprevention för individer som redan fallit en gång
- Snöröjning/sandning/bra utebelysning
- Fysisk träning även för mycket gamla”

Av kunskapssammanställningen framgår att det sällan är en enskild orsak till att personer faller utan flera faktorer som exempelvis läkemedel, balans, dålig syn eller dåligt underlag.

3.2 Kostnadsfördelning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har i rapporten Samhällets kostnader för fallolyckor beskrivet kostnadsfördelningen och av rapporten (<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/25878.pdf>) framgår bland annat följande:

”Ofta finns ett intresse av att kartlägga vilka aktörer som bär vilka kostnader i samband med en olycka. Det är dock viktigt att notera att de kostnadsbärare som redovisas i detta sammanhang är primära och står för de utbetalningar som blir aktuella i samband med olyckan. Den egentliga kostnadsbäraren är i slutändan alltid individen i rollen som skadad, skattebetalare, förvärvsarbete eller anhörig.

Omkring 45 procent av den totala kostnaden bärs av den offentliga sektorn. Landstinget står för den största andelen av denna kostnad medan individen bär den största kostnaden i den privata sektorn. Av den totala kostnaden bär individerna 45 procent eller 10 miljarder vilket motsvarar drygt 1000 kronor per invånare.

Individ 45%
Landsting 28%
Kommun 12%
Näringsliv 10%
Stat 6%”

3.3 Effekter

Den direkta effekten av förebyggande insatser är svår att mäta på kort sikt. Effekten av att dela ut gratis broddar har inte kunnat mätas hos någon av de kommuner som infört systemet. En effektutvärdering kräver en utarbetad metod för uppföljning och utvärdering, samverkan med andra är en förutsättning. Som tidigare nämnts är det flera bakomliggande orsaker till fallolyckor vilket innebär svårigheter att mäta effekt av en enskild insats.

Om en fallolycka inträffar kan det få stora konsekvenser för individen, kommunen och landstinget. Av rapporten från SKL (se ovan punkt 3.1) framgår att de som skadas utomhus ofta är under 80 år och vistas ofta ute. Ungefär en tredjedel av de fallolyckor som drabbar äldre och som kommer i kontakt med akutvården, sker utomhus. Många av dessa olyckor inträffar på snö och is.

En fallolycka kan innebära att den enskilde får behov av hemtjänstinsatser som inte tidigare behövts. Om en fallolycka kan förhindras är det stora vinster framförallt för individen men också för samhället i övrigt.

Kunskapssammanställningen från SKL "Fallskador bland äldre" avslutas med frågeställningarna:

" Allmänt skadeförebyggande för +65 tveksamt?

Allmänt förebyggande insatser för +65 är kanske tveksamt? Det finns i alla fall än så länge ingen evidens för att det fungerar. De allmänna aktiviteter/insatser som är både hälsofrämjande i stort och skadeförebyggande gäller i princip alla människor i alla åldrar, även om betydelsen av vissa aktiviteter ökar i takt med åldern. Kanske de allmänt hälsofrämjande och förebyggande insatserna inte ska vara så fokuserade på att man just fyllt 65 år? Kan det t.o.m. vara kontraproduktivt? "Bara för att jag fyllt 65 år vill kommunen att jag... jag är väl inte gammal heller!" Man kan alltså ställa frågan om man ska ha allmänna insatser riktade till just människor som fyllt 65 år. WHO rekommenderar fallförebyggande insatser efter fyllda 70 år. Kanske är det bättre med folkhälsoinsatser som riktas mot hela befolkningen?

Allmänt skadeförebyggande för +80?

När det gäller allmänt skadeförebyggande insatser för människor som är över 80 år finns det däremot större anledning att tala om riktade insatser till just den åldersgruppen. I de åldrarna finns ofta ett behov av att särskilt kolla ögonen, se till att man får tillräckligt med sol/D-vitamin (särskilt för kvinnor), att man gör en läkemedelsgenomgång och att man får råd om lämplig fysisk aktivitet. Man kan också behöva hjälp med att kolla den fysiska miljön och vissa produkter, som skor och mattor. Alla insatser bör respektera individens behov av integritet och bygga på förståelse för svårigheter att påverka människors beteenden."

4. Andra kommuner, exempel

Kommunerna i landet gör på olika sätt och någon sammanställd statistik finns inte, det är inte heller alla kommuner som behandlat frågan. Exempel på hur andra kommuner har arbetat med frågan om gratis broddar har undersökts genom telefonsamtal, beslutsunderlag eller genom att läsa på respektive kommuns hemsida. Frågan om att erbjuda gratis broddar har ofta väckts genom ett medborgarförslag eller från kommunala pensionärsrådet (eller motsvarande). Det som redovisas här är ett axplock av olika kommuners bedömningar.

Argumenten för att starta verksamhet med erbjudande om gratis broddar anges ofta till att förebygga fallskador. Exempel på kommuner, som för andra året eller längre, beslutat att erbjuda broddar till alla pensionärer över 65 år är Haninge, Göteborg och Borås. Stockholms kommun erbjuder, från vintern 2016/17, broddar till målgruppen 75 år och äldre som har insatser i form av hemtjänst och/eller trygghetslarm. Gemensamt för kommunerna som erbjuder broddar är att det för med sig administrativa insatser exempelvis i form av informationsbrev, med kupong, till alla som är berättigade till ett par broddar och att distribution och utprovning organiseras. Dessutom tillkommer kostnader för upphandlingsförfarande.

Några kommuner, exempelvis Huddinge och Kungsbacka, har erbjudit broddar som engångsinsats. Oavsett om det är en engångsinsats eller inte, för verksamheten med sig kostnader för administration, distribution och upphandling.

I kommuner som avslagit förslag om att införa gratis broddar är ett motiv att det saknas evidens för att det har effekt. Ett annat motiv är att det kan strida mot likabehandlingsprincipen enligt kommunallagen. I kommunallagen 2 § står det: kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Exempel på kommuner som avslagit förslag om broddar är Mjölby, Katrineholm och Bollebygd. Dessutom anförs i både Mjölby och Katrineholm att det inte ligger i det kommunala uppdraget att dela ut broddar eller annan personlig skyddsutrustning.

5. Ekonomiska konsekvenser

Beräkning av kostnader har gjorts i enlighet med uppdraget från kommunstyrelsen.

Utgångspunkten är ett antagande om att varje broddpar kostar 200 kronor (källa: apotekets broddar kostar i december 2016, 189 – 239 kronor). En upphandling enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) måste genomföras. Om upphandlingsbeloppet överstiger 534 890 kr (gräns för direktupphandling) och upp till cirka 1 900 000 kr är det en förenklad upphandling. Tiden för upphandling kan beräknas till cirka tre månader, där anbudstiden beräknas till en månad och för/efterarbete resten av tiden.

I den kravspecifikation som måste föregå en upphandling bör krav ställas på broddar som täcker hela sulan och på broddar som fästs under hälen. Den enskilde ska kunna välja utifrån hur lätt det är att ta på och av broddarna.

Beräkning

Totalt antal personer över 70 år 2017 är 11 160 (källa kommunens befolkningsprognos)

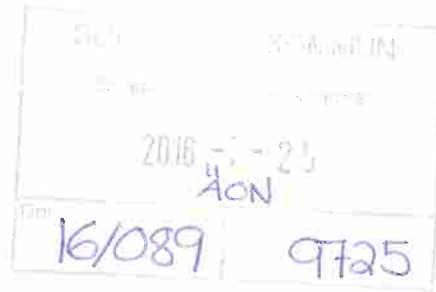
Kostnad	
om 100 % av målgruppen tar ut broddar	2 232 000 kr
Kostnad	
om 50 % av målgruppen tar ut broddar	1 116 000 kr

Administration (beräknat en månads kontorsarbete arbete plus papper, kuvert porto)	100 000 kr
--	------------

Tillkommer ytterligare kostnader för upphandling, distribution, utprovning mm.

Den årliga kostnaden som tillkommer efter införande är svår att beräkna men målgruppen ökar årligen med de som fyller 70 år under året och med de nyinflyttade.

Kommunförvaltningen föreslår att medel till erbjudande om gratis broddar till personer över 70 år inte anslås på grund av för hög kostnad, brist på evidens och att det kan strida mot likabehandlingsprincipen i kommunallagen.



1 (2)

2016-11-25

Kontor

Kommunalrådskansliet
Socialdemokraterna
Miljöpartiet
Vänsterpartiet

Kommunstyrelsen

Ärende 23 uppdrag att utreda gratis broddar för äldre

Under vintertiden försvåras framkomligheten och tillgängligheten i samhället. Snötäcken och halka försvårar mest för den som redan tidigare känner sig osäker på hur man ska ta sig fram. Bland de som drabbas allra mest är våra pensionärer. Det är också en grupp som är kraftigt överrepresenterad avseende fallolyckor vintertid.

Kommunala pensionärsrådet (KPR) har, mot bakgrund av ovanstående problematik, föreslagit i en skrivelse till kommunstyrelsen att Södertälje kommun skulle ansvara för gratis tilldelning av broddar till alla äldre över 70 år som är folkbokförda i kommunen.

Som KPR framhåller i sin skrivelse har bland annat Göteborg, Kramfors, Haninge och Huddinge redan infört gratis utdelning av broddar. Utifrån Göteborg kommuns kostnader uppskattar KPR vidare att det för Södertäljes del skulle medföra en kostnad på ca 2, 25 miljoner kronor.

När det gäller att dela ut broddar till alla personer över 70 år är det vid i en första anblick ett sympatiskt förslag. Fler äldre som använder broddar skulle sannolikt minska andelen fallolyckor under vinterhalvåret. Man kan också anta att ett innehav av broddar innebär att fler äldre faktiskt vågar gå ut under vintermånaderna, vilket i sig leder till högre livskvalitet. Samtidigt måste kostnaden för gratis broddar vägas mot andra viktiga behov som finns för att förbättra för kommunens äldre.

Ett sätt att minska kommunens kostnad för detta skulle kunna vara att en eller flera samarbetspartners samverkar med kommunen kring denna fråga, till exempel landstinget,

pensionärsorganisationer eller försäkringsbolag. I en del kommuner har utdelningen av broddar skett i samband med influensavaccinering.

Sammantaget anser vi att frågan bör utredas förutsättningslöst. Utredningen bör belysa för- och nackdelar med ett införande av gratis broddar och särskilt beskriva:

- beräknad kostnad för Södertälje kommun
- erfarenheter och effekter från andra kommuner
- förutsättningarna att genomföra detta tillsammans med andra samarbetspartners

Förslag till beslut

Att stadsdirektören ges i uppdrag att utreda för- och nackdelar med att Södertälje kommun inför gratis utdelning av broddar till personer över 70 år skrivna i kommunen.

Att utredningen ska presenteras för kommunstyrelsen senast januari 2017 och särskilt beskriva

- beräknad kostnad för Södertälje kommun
- erfarenheter och effekter från andra kommuner
- förutsättningarna att genomföra detta tillsammans med andra samarbetspartners



SKRIVELSE

2016-10-10

Kommunala pensionärsrådet

Kommunstyrelsen

Gratis broddar till alla äldre

Drygt sex gånger fler personer dör i fallolyckor än i vägtrafiken och sju gånger fler läggs in på sjukhus till följd av fall. Omkring 1600 personer dör varje år på grund av en fallolycka (4 varje dag) enligt myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Fallolyckor bland äldre är ett stort hälsoproblem som medför stora kostnader och lidande för den enskilde. De totala kostnaderna för fallolyckor är cirka 22 miljarder kronor per år. Av dessa kostnader står kommunerna för ungefär 45 %. På grund av denna anledning anser kommunala pensionärsrådet att frågan bör uppmärksammas mer i kommunen.

Snön och halkan innebär inte endast en ökad risk för fallolyckor, utan bidrar även till att äldre väljer bort att komma ut från sin bostad under vintern. Några kommuner som Göteborg, Kramfors, Haninge och Huddinge har beslutat att dela ut gratis broddar till äldre. Broddar på skorna minskar risken för halka och kan därmed minska fallskador och isolering.

Göteborgs kommun fick via upphandling ett pris på 150 kronor per halkskydd. I Södertälje kommun finns det ungefär 15000 personer 65 år och äldre. Det skulle innebära en kostnad för kommunen på cirka 2,250 mkr om alla skulle tacka ja till erbjudandet första året. Följande år skulle kostnaden bli betydligt mindre.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår kommunala pensionärsrådet att kommunstyrelsen ska ansvara för gratis utdelning av broddar till alla äldre över 70 år och som är folkbokförda i Södertälje kommun.

Ulla Rygin (S)

Ordförande kommunala pensionärsrådet

Handläggare: Elin Malmqvist

Samordnare kommunala pensionärsrådet

Telefon (direkt): 08 523 049 79

E-post: elin.malmqvist@sodertalje.se